

องค์กรร่วมจัด

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 กระทรวงมหาดไทย
 กระทรวงศึกษาธิการ
 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ
 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
 สถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน
 สถาบันวิจัยสังคมและสุขภาพ
 มูลนิธิหมอชาวบ้าน
 เครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่น
 เครือข่ายคนพิการ
 เครือข่ายเด็กและเยาวชน
 เครือข่ายหมออนามัย
 เครือข่ายครอบครัวเข้มแข็ง
 เครือข่ายเด็กและเยาวชน
 สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
 สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา
 แพทยสภา
 สภาการพยาบาล
 สภาเภสัชกรรม
 ทันตแพทยสภา
 โครงการสร้างพันธมิตรกรสร้างสุขภาพ
 เลขาธิการรมสถาน
 สมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย
 สำนักพิมพ์ ดอนเงินมีมา
 ประชาคม เครือข่าย ภาควิชาภาพทั่วประเทศ

สำนักงานปฏิรูบบสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)
National Health System Reform Office (HSRO)

ชั้น ๒ อาคารด้านทิศเหนือของสวนสุขภาพ (ถ.สาธารณสุข ๖)
 ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข ถ.ติวานนท์ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐
 Ministry of Public Health, Tiwanon Rd., Nonthaburi 11000, Thailand
 Tel : (๖๖-๒) ๕๙๐-๒๓๐๔ Fax : (๖๖-๒) ๕๙๐-๒๓๑๑
 E-mail Address : hsro@hsro.or.th Homepage : <http://www.hsro.or.th>

ความอยู่ดีมีสุข
ด้านชีวิตครอบครัว

๗-๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘
 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมอิมแพ็ค
 เมืองทองธานี นนทบุรี

โดย : สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว
 มหาวิทยาลัยมหิดล

ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว

บทสรุปโครงการวิจัย เรื่อง

“การพัฒนาาระบบจัดเก็บกลุ่มตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวสำหรับประเทศไทย”

จัดทำโดย : สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

๙๙ ถนนพุทธมณฑลสาย ๔ ตำบลศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ๗๓๑๓๐

โทรศัพท์ ๐-๒๔๔๑-๐๖๐๒-๘ www.cf.mahidol.ac.th

หัวหน้าโครงการ : รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนิตยา คชภักดี

ผู้ประสานงานโครงการ : นางจิรนนท์ ชำนอง

เอกสารประกอบการจัดสัมมนาสุขภาพแห่งชาติ ปี ๒๕๔๘ ระหว่างวันที่ ๗-๘ กรกฎาคม ๒๕๔๘

สนับสนุนการจัดพิมพ์โดย : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.)

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : กรกฎาคม ๒๕๔๘

จำนวนพิมพ์ : ๓,๕๐๐ เล่ม

ออกแบบปก : อาภาพรธรรม สายยศ

ออกแบบรูปเล่ม : นันทนา อินทะใจ

พิมพ์ที่ : บริษัท ดีไซน์ จำกัด

บทนำ

ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว นับเป็นสิ่งสำคัญของการมีสุขภาพะ ซึ่งเป็นรากฐานความเจริญรุ่งเรืองของสังคมและการพัฒนาประเทศ สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล ได้จัดทำโครงการพัฒนาระบบจัดเก็บกลุ่มตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุขสำหรับประเทศไทย และในโอกาสการจัดสัมมนาสุขภาพแห่งชาติ ปี 2548 ระหว่างวันที่ 7-8 กรกฎาคม 2548 โดยสำนักปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ และองค์กรเครือข่าย โดยสถาบันฯ รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพร่วมจัดสัมมนาสุขภาพแห่งชาติในครั้งนี้ และมีความยินดีที่จะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการศึกษาเพื่อจะได้เป็นข้อมูลและแนวทางประกอบการขับเคลื่อนให้ครอบครัว สังคม และประเทศมีสุขภาพะ อยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน ภายใต้กระแสของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ทั้งนี้สถาบันฯ ยินดีน้อมรับหากมีข้อคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครอบครัวไทย

รองศาสตราจารย์ แพทย์หญิงนิตยา คชภักดี

ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว

กรกฎาคม 2548

ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว

ความเป็นมา

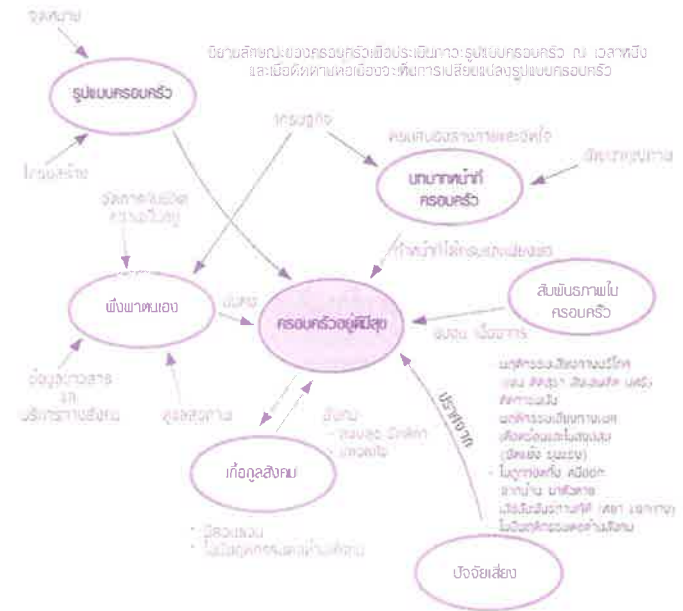
ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวมีความสำคัญต่อสุขภาวะของทุกคน ซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาของคนทุกเพศทุกวัย การที่จะรู้ว่าครอบครัวมีความอยู่ดีมีสุขเพียงใดนั้น ต้องอาศัยตัวชี้วัดที่จะช่วยบ่งบอกและประเมินความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวอย่างเป็นระบบ รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลนั้นไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในระดับจังหวัด ภาค และประเทศ

ระยะที่ 1

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 มุ่งเน้น “การพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย” โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวม ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ควบคู่ไปกับการพัฒนาครอบครัว ชุมชนและสังคมเป็นแกนหลักที่จะสร้างรากฐานของสังคมที่เข้มแข็งรู้เท่าทันโลก โดยมี **เครื่องชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว** เป็นเครื่องมือในการติดตามประเมินผล การพัฒนาที่ยึดคนเป็นศูนย์กลาง ในปี พ.ศ. 2545 สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล จึงได้รับมอบ จากสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติให้ทำโครงการศึกษาเพื่อพัฒนาตัวชี้วัด “ครอบครัวอยู่ดีมีสุข” เพื่อกำหนดกรอบแนวคิด “**ครอบครัวอยู่ดีมีสุข**” และสร้างตัวชี้วัดภาวะความอยู่ดีมีสุขที่แท้จริงของครอบครัวไทยที่เป็นที่ยอมรับ มีความเป็นเอกภาพและบูรณาการร่วมกัน ได้ผลเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวอยู่ดีมีสุข จำแนกองค์ประกอบของครอบครัวอยู่ดีมีสุขเป็น 5 ด้าน ได้แก่ รูปแบบครอบครัว บทบาทหน้าที่ของครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การพึ่งพาตนเองของครอบครัว และการเกื้อกูลสังคมของครอบครัว มีตัวชี้วัดรวม 22 ตัว

2 ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว

“**ครอบครัวอยู่ดีมีสุข**” หมายถึง สภาพครอบครัวที่พึงประสงค์อันเกิดจากการรวมตัว ในรูปแบบที่หลากหลาย ของบุคคลที่มาดำเนิน ชีวิตร่วมกันอย่างมีจุดหมาย สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมและรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน พึ่งพาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับตัวได้อย่างสร้างสรรค์ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งที่เกิดกุศลสังคมอย่างมีคุณธรรม

แผนภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบครอบครัวอยู่ดีมีสุข

ระยะที่ 2

ในปี พ.ศ. 2546 สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มอบให้สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว จัดทำโครงการพัฒนาระบบจัดเก็บกลุ่มดัชนีชี้วัดความอยู่ดีมีสุข

ด้านชีวิตครอบครัว โดยรวบรวมและพัฒนาฐานข้อมูลด้านชีวิตครอบครัว และคำนวณเป็นดัชนีด้านชีวิตครอบครัว (Family Well-being Composit Index) เพื่อให้สามารถมองเห็นพลวัตของครอบครัวไทยในภาพรวมของประเทศแยกตามภาค และตามจังหวัด ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศและโครงการต่างๆ ในเชิงสังคม และเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถใช้ประโยชน์สำหรับการวางแผนและนโยบาย ในการพัฒนาความเข้มแข็งของครอบครัวในระดับ ประเทศ ระดับภาค และระดับจังหวัด ตลอดจนการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยข้อมูลดังกล่าวเผยแพร่ทางเว็บไซต์ www.thaifamily.mahidol.ac.th

แผนภาพที่ 2 เว็บไซต์ครอบครัวอยู่ดีมีสุข

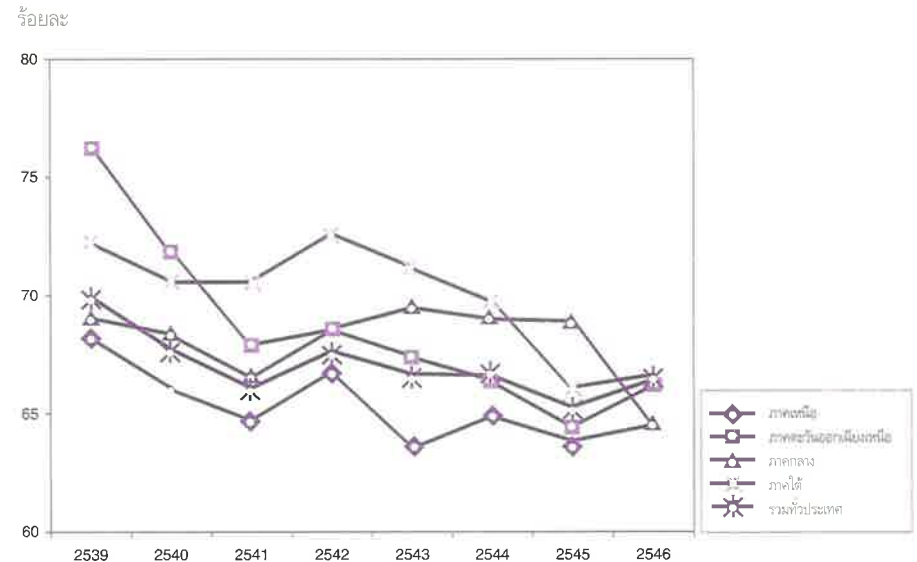
ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว ระดับภาค และประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2546

ความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวในระดับประเทศ พบว่า มีค่าสูงสุด ร้อยละ 69.80 ในปี 2539 ซึ่งเป็นช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ในช่วง ปี 2540-2541 ซึ่งเป็นช่วงวิกฤตเศรษฐกิจมีแนวโน้มลดลง และเพิ่มขึ้นเล็กน้อยในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ปี 2542-2544 จนต่ำที่สุดในปี พ.ศ. 2545 คือ ร้อยละ 65.12 และเริ่มดีขึ้นในปี 2546 เมื่อแยกวิเคราะห์ในแต่ละองค์ประกอบ พบว่า สัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัวที่เคยอยู่ในเกณฑ์ดี คือ ร้อยละ 80.85 กลับมีแนวโน้มลดลงเป็นร้อยละ 70.77 ในปี 2545 และเริ่มดีขึ้นในปี 2546 ส่วนการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ร้อยละ 53.34 เป็นร้อยละ 58.25 และแทบจะไม่เปลี่ยนแปลงในปี 2546

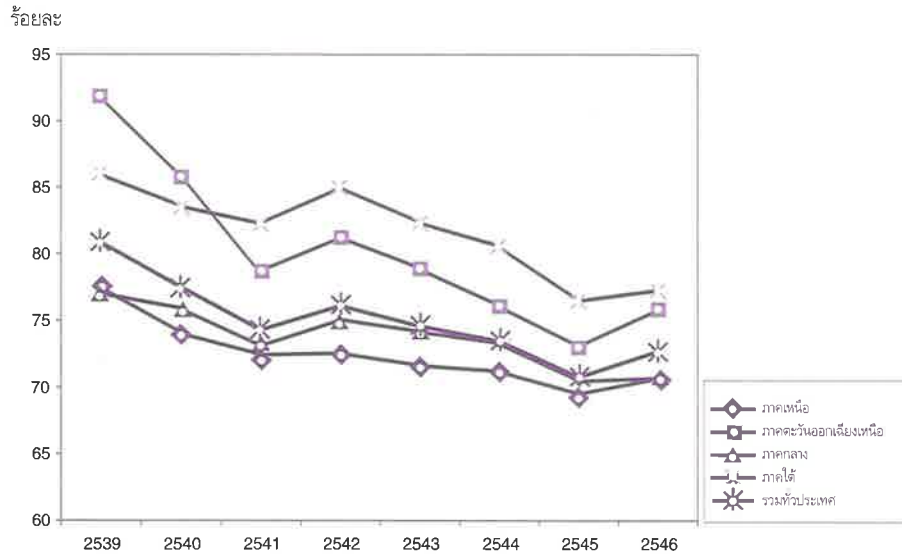
ในระดับภาค ดัชนีรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ มีค่าต่ำกว่าภาคกลาง และภาคใต้ ในปี 2545 ทั้งนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเคยมีค่าดัชนีรวมสูงที่สุดในปี 2539 ทั้งนี้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้มีค่าดัชนีด้านสัมพันธภาพ ที่อบอุ่น ในครอบครัวค่อนข้างสูงในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ แต่ทุกภาคมีแนวโน้มลดลงในช่วง หลังวิกฤตเศรษฐกิจ ส่วนดัชนีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ มีการเพิ่มขึ้นชัดเจนที่ภาคกลาง ซึ่งมีค่าสูงสุดทุกปี ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าดัชนีต่ำที่สุดทุกปี ยกเว้นปี 2545 ซึ่งภาคใต้มีค่าต่ำสุด

ในระดับจังหวัด ปี 2546 มีค่าดัชนีสูงสุด ร้อยละ 78.38 ที่จังหวัดภูเก็ต และต่ำสุด ร้อยละ 58.86 ที่จังหวัดเชียงราย ทั้งนี้จังหวัดที่มีค่าดัชนีสูงสุด 10 อันดับแรกเป็นจังหวัดในภาคกลาง 5 จังหวัด ภาคใต้ 4 จังหวัด และภาคเหนือ 1 จังหวัด

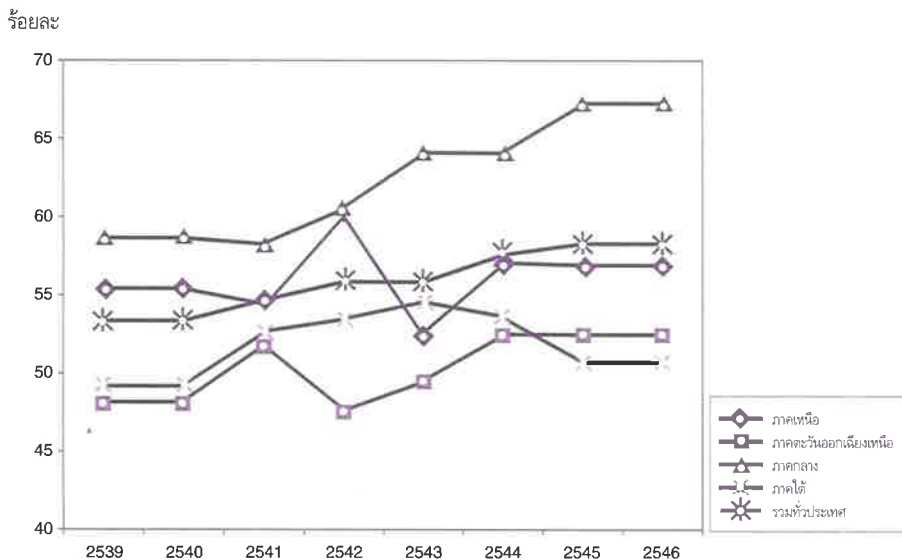
แผนภูมิที่ 1 ดัชนีความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว

แผนภูมิที่ 2 ดัชนีสัมพันธภาพที่อบอุ่นในครอบครัว

แผนภูมิที่ 3 ดัชนีการพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ

ระยะที่ 3

จากการรวบรวมข้อมูลและพัฒนาระบบฐานข้อมูล 2 ปีที่ผ่านมา ยังคงเป็นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่หน่วยงานต่างๆ มีการเก็บรวบรวมอยู่แล้วเป็นประจำ ในปี พ.ศ. 2547 สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว โดยการสนับสนุนทุนวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยมหิดล ได้ศึกษาวิเคราะห์ดัชนีที่จำเป็นต่อการประเมินผลอีก 2 กลุ่ม คือ ดัชนีที่มีโอกาสพัฒนาได้โดยจัดเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกระบวนการจัดทำฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้ว และดัชนีที่จะต้องพัฒนาฐานข้อมูลขึ้นมารองรับในระยะต่อไป รวมทั้งการทดสอบตัวชี้วัดในภาคสนามที่เป็นตัวแทนของภูมิภาคต่างๆ ของประเทศให้สมบูรณ์ ได้แก่ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น ภาคใต้ จังหวัดสงขลา ภาคกลาง จังหวัดนครปฐม และกรุงเทพมหานคร โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานเครือข่าย ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และโรงพยาบาลหาดใหญ่ ในการจัดเก็บข้อมูลตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุข เพื่อพัฒนาระบบฐานข้อมูลด้านชีวิตครอบครัวให้มีคุณภาพและสมบูรณ์ครบถ้วนยิ่งขึ้น สำหรับจะนำไปประเมินความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวไทยต่อไป

การเก็บข้อมูลในครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Two-stage Sampling ตามวิธีของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยจัดเก็บข้อมูลทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล มีหน่วยตัวอย่างเป็นครัวเรือน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามครอบครัวอยู่ดีมีสุข ด้วยการสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน และสมาชิกคนอื่นที่อยู่บ้านในขณะนั้นเพื่อเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สำหรับข้อมูลชุมชนนั้นจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน และการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดครอบครัวอยู่ดีมีสุขในระดับจังหวัดที่เก็บข้อมูล สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งหมด 1,670 ครัวเรือน แบ่งเป็นครัวเรือนในเขตเทศบาล 994 ครัวเรือน และ

ครัวเรือนนอกเขตเทศบาล 676 ครัวเรือน จาก 75 ชุมชน 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด เชียงใหม่ 364 ครัวเรือน ขอนแก่น 320 ครัวเรือน นครปฐม 364 ครัวเรือน สงขลา 300 ครัวเรือน และกรุงเทพมหานคร 322 ครัวเรือน และเมื่อเก็บข้อมูลครบถ้วนแล้วได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอผลการศึกษาเบื้องต้นในที่ประชุมเชิงปฏิบัติการและที่ประชุมวิชาการนานาชาติ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมอภิปรายและให้ข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัวในเว็บไซต์ครอบครัวอยู่ดีมีสุขให้ครอบคลุมตั้งแต่ ปี พ.ศ.2539-2546

ปี พ.ศ. 2547 ครอบครัวอยู่ดีมีสุขอย่างไร

1. รูปแบบครอบครัว

โดยรวมรูปแบบครอบครัวไทยมีโครงสร้างเป็นครอบครัวเดี่ยวมากกว่าครอบครัวขยาย โดยจะพบว่าเป็นครอบครัวเดี่ยวในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันกับครอบครัวขยายทั้งในเขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล คือ ร้อยละ 53 นอกเขตเทศบาลจะมีครอบครัวขยายมากกว่าครอบครัวเดี่ยวเล็กน้อย และในเขตเทศบาลจะมีครอบครัวแบบอื่นๆ มากกว่า ดังแสดงในแผนภูมิที่ 4

แบบประเมินความสุข

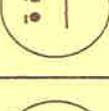

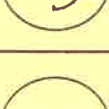

**โปรดตอบแบบประเมินและนำมาแลกรับหนังสือความรู้เพื่อชีวิต : สารสำคัญเพื่อการปฏิบัติได้ในงาน
หน้าห้องย่อย 2 พลึงเด็ก-เยาวชน ครอบครัวและผู้สูงอายุฯ วันที่ 7 กรกฎาคม 2548**

ชื่อ.....นามสกุล.....ตำแหน่ง.....

หน่วยงาน.....โทร.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ และเติมค่าลงในช่องว่าง

ขณะนี้ครอบครัวของฉันมีความสุขอยู่ในระดับ

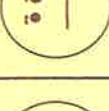

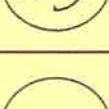

										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

ถ้าให้ครอบครัวที่มีความสุขที่สุดมีคะแนน 100 คะแนน ท่านคิดว่าครอบครัวของท่านควรมีคะแนนเท่าไร.....

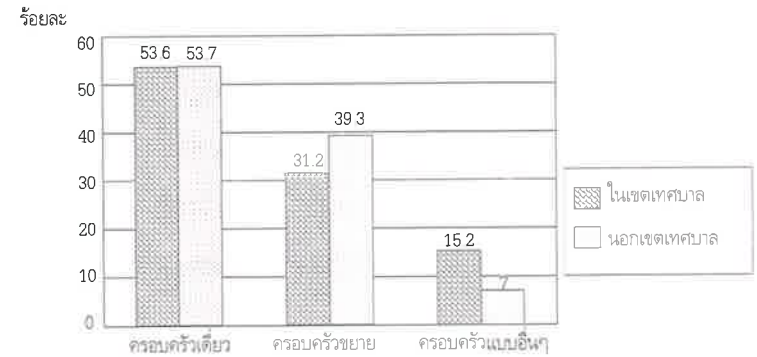
ทำอย่างไรครอบครัวของท่านจึงจะมีความสุขมากขึ้น.....

	เกือบตลอด	บางครั้ง	น้อยครั้ง
คำถาม	เวลา		
1. เมื่อประสบกับความยากลำบาก ไม่สบายใจ ฉันอยากกลับไปหาคนในครอบครัว			
2. ฉันพอใจที่ครอบครัวของฉันพูดคุยสนทนาได้ทุกสิ่ง และช่วยกันแก้ปัญหา			
3. ฉันพึงพอใจที่ครอบครัวยอมรับและสนับสนุนความปรารถนาของฉันที่จะทำอะไรใหม่ๆ /หรือไปในทิศทางใหม่			
4. ฉันพึงพอใจในวิธีที่ครอบครัวแสดงความรัก เข้าใจ และตอบสนองต่อการแสดงอารมณ์ของฉัน			
5. ฉันชอบการใช้เวลาร่วมกันในครอบครัว			
6. ฉันรู้สึกว่ามีสมาชิกในครอบครัวที่ฟังความคิดเห็นของฉัน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว			

ขณะนี้ฉันมีความสุขอยู่ในระดับ

										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

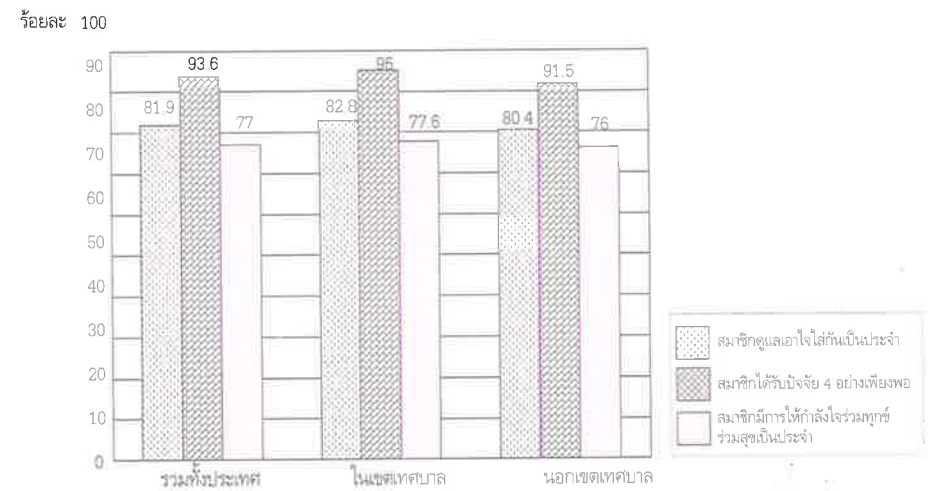
แผนภูมิที่ 4 รูปแบบครอบครัวจำแนกตามเขตเทศบาล

2. บทบาทหน้าที่ของครอบครัว

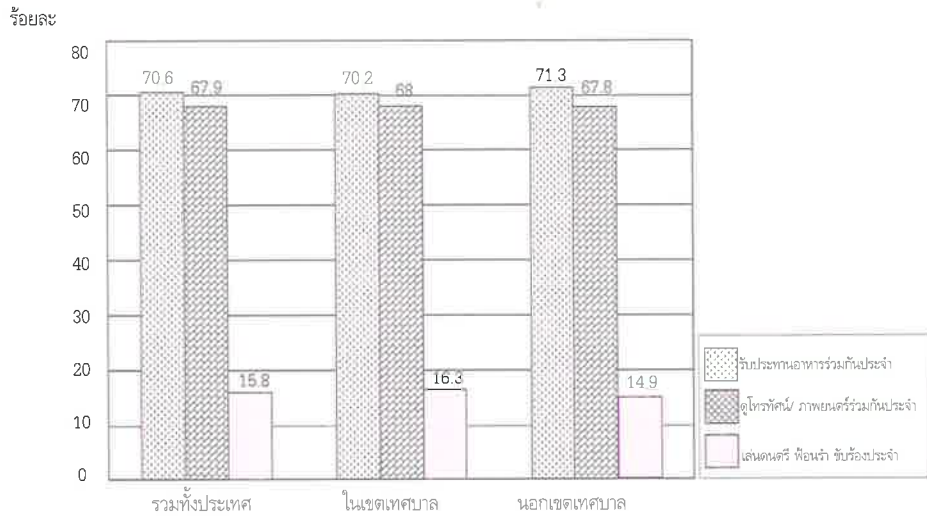
ครอบครัวไทยโดยรวมมีการดูแลให้สมาชิกได้รับปัจจัย 4 อย่างเพียงพอถึงร้อยละ 93.6 สมาชิกในครอบครัวมีการดูแลเอาใจใส่กันและกัน ร้อยละ 81.9 มีการให้กำลังใจกันและกัน ร้อยละ 77 โดยในเขตเทศบาลจะมีการดูแลช่วยเหลือ กันและกันมากกว่า นอกเขตเทศบาลเล็กน้อย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 5

แผนภูมิที่ 5 การดูแลช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

สำหรับการพัฒนาคุณภาพสมาชิกในครอบครัวนั้น โดยรวมครอบครัวร้อยละ 70.6 จะรับประทานอาหารร่วมกันเป็นประจำ ครอบครัวร้อยละ 67.9 จะดูโทรทัศน์ภาพยนตร์ร่วมกันเป็นประจำ และมีการเล่นดนตรี ฟ้อนรำ ขับร้อง เพียงร้อยละ 15.8 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 6

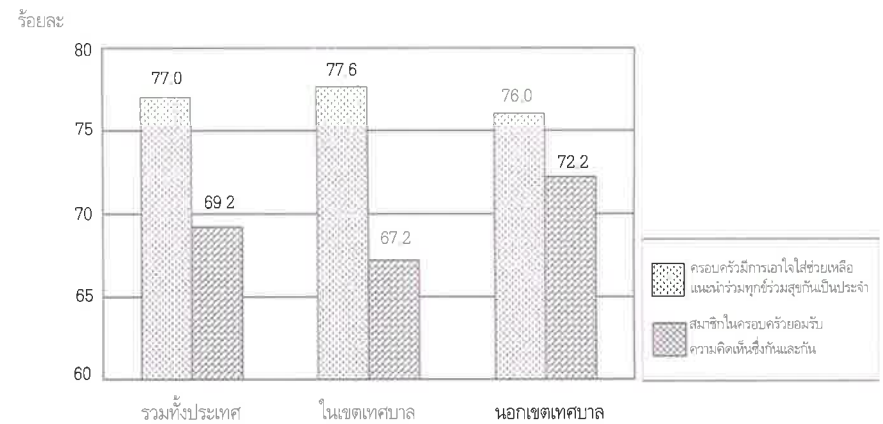
แผนภูมิที่ 6 บทบาทหน้าที่ด้านการพัฒนาคุณภาพสมาชิกในครอบครัว

3. สัมพันธภาพในครอบครัว

สัมพันธภาพของครอบครัวไทยในภาพรวมนั้น พบว่า ครอบครัวร้อยละ 77.0 มีการเอาใจใส่ช่วยเหลือ แนะนำร่วมทุกข์ร่วมสุขกันเป็นประจำ ร้อยละ 69.0 จะยอมรับฟังความเห็นกันและกัน โดยในเขตเทศบาลครอบครัวจะเอาใจใส่ช่วยเหลือแนะนำร่วมทุกข์ร่วมสุขเป็นประจำในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับนอกเขตเทศบาล ครอบครัวนอกเขตเทศบาลจะยอมรับฟังความเห็นซึ่งกันและกันสูงกว่าในเขตเทศบาล ดังแสดงในแผนภูมิที่ 7

แผนภูมิที่ 7 สัมพันธภาพในครอบครัว

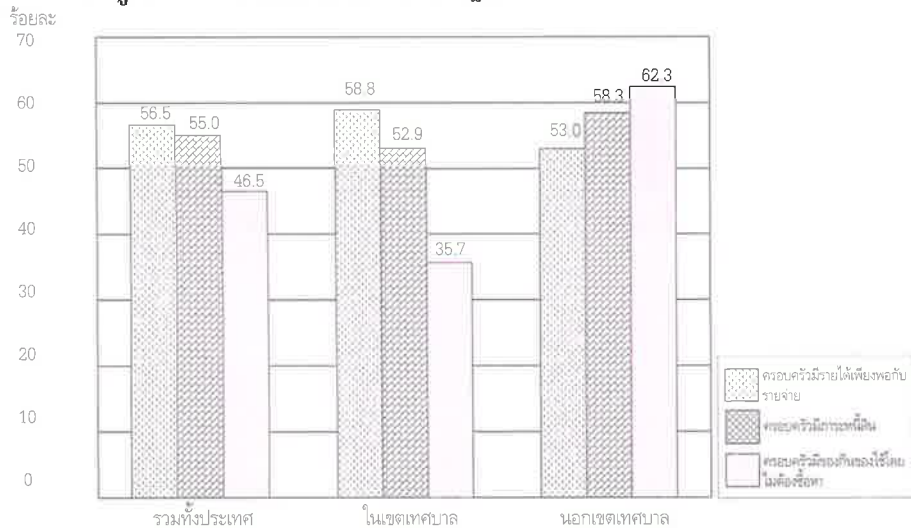

4. การพึ่งพาตนเองของครอบครัว

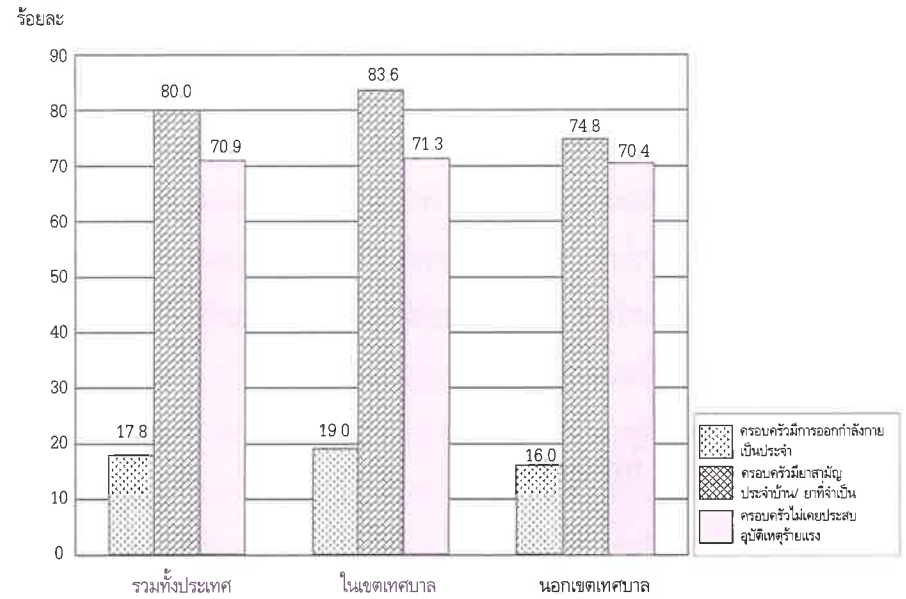
ครอบครัวโดยรวมร้อยละ 56.5 มีรายได้เพียงพอกับรายจ่าย ในขณะที่มีหนี้สินเกือบใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 55.0 และครอบครัวร้อยละ 46.5 สามารถหาของกินของใช้โดยไม่ต้องซื้อหา ทั้งนี้นอกเขตเทศบาลจะมีครอบครัวร้อยละ 62.3 ที่ไม่ต้องซื้อหาของกินของใช้มาทุกอย่าง สำหรับการดูแลสุขภาพนั้น จะพบว่าโดยรวมครอบครัวออกกำลังกายเป็นประจำ ร้อยละ 17.9 ครอบครัวมียาสามัญประจำบ้าน หรือยาที่จำเป็น ร้อยละ 80.0 สมาชิกในครอบครัวไม่เคยประสบอุบัติเหตุร้ายแรง ร้อยละ 70.9 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 8-9

นอกจากนี้ครอบครัวยังมีความเสี่ยงด้วยการที่มีสมาชิกในครอบครัวเล่นหวยหรือสลากกินแบ่ง ถึงร้อยละ 72.0 มีสมาชิกสูบบุหรี่ ร้อยละ 42.0 ดื่มสุราเป็นประจำ ถึงร้อยละ 12.0 และเล่นการพนันร้อยละ 8.4 โดยในเขตเทศบาลจะมีครอบครัวที่มีสมาชิกเล่นการพนันสูงถึงร้อยละ 76.5 ดังแสดงในแผนภูมิที่ 10

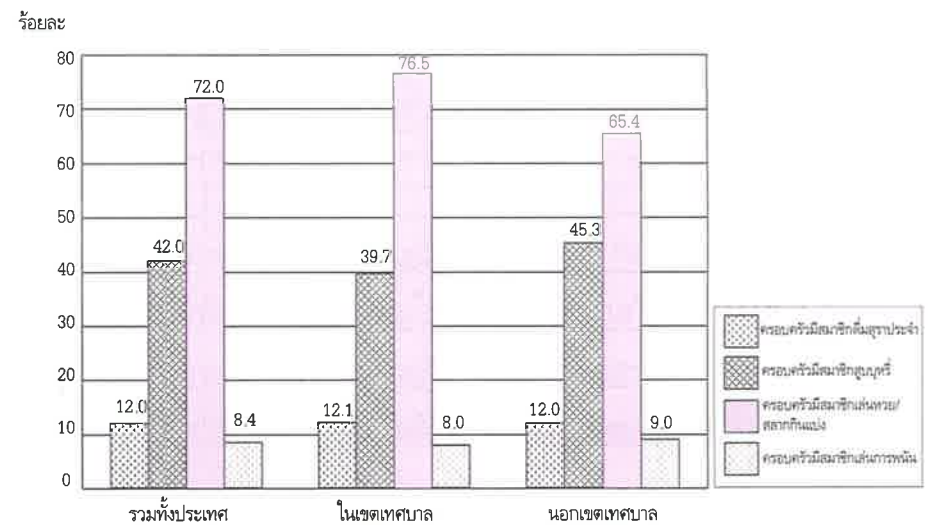
แผนภูมิที่ 8 การพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจ

แผนภูมิที่ 9 การพึ่งพาตนเองด้านการดูแลสุขภาพ

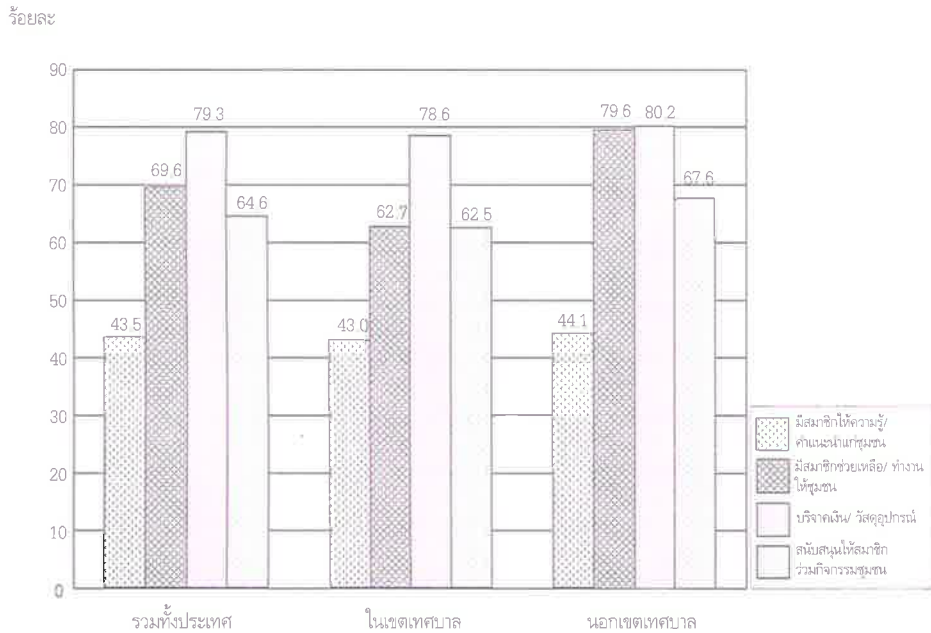
แผนภูมิที่ 10 ครอบครัวมีความเสี่ยง

5. การเกื้อกูลสังคม

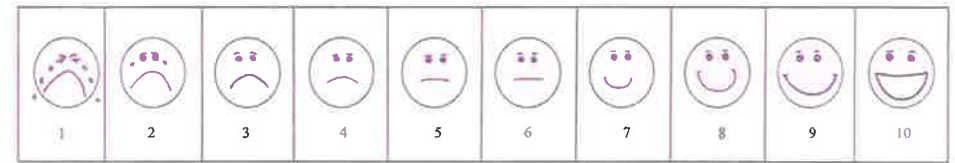
ครอบครัวที่มีการเกื้อกูลสังคมนั้น พบว่า ครอบครัวร้อยละ 79.3 ที่มีเข้าร่วม กิจกรรม เพื่อส่วนรวม/สาธารณประโยชน์โดยการบริจาคเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ โดยครอบครัว ร้อยละ 69.6 ที่ช่วยกิจกรรมเพื่อส่วนรวมโดยการช่วยเหลือ ช่วยทำงาน ครอบครัวร้อยละ 43.5 มีการให้ความรู้คำแนะนำแก่ชุมชน ครอบครัวร้อยละ 64.6 สนับสนุนให้สมาชิก ร่วมกิจกรรมชุมชน ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าครอบครัวนอกเขตเทศบาลเกือบร้อยละ 80 จะมีสมาชิกทำงานช่วยเหลือชุมชนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกับสมาชิกที่บริจาคเงินและสิ่ง ของให้ชุมชน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 11

แผนภูมิที่ 11 การเกื้อกูลสังคม

ความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทยนอกจากจะมีตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิต ครอบครัวแล้ว การที่สมาชิกในครอบครัวได้ประเมินตนเองว่ามีความสุขระดับใด เป็นสิ่งที่ช่วยให้รู้สภาวะของสมาชิกในครอบครัวและความสุขของครอบครัว ณ ขณะนั้นได้ดียิ่งขึ้น จากการสอบถามสมาชิกในครอบครัวโดยการให้มองภาพยิ้ม แล้วบอกระดับความสุขของตัวเอง พบว่า ครอบครัวในเขตเทศบาลมีความสุขเฉลี่ย 7.84 และนอกเขตเทศบาล 7.94 มีค่าคะแนนเกือบถึง 8 จาก 10 คะแนน

การวัดความสุขระดับบุคคลซึ่งมุ่งเน้นการวัดระดับสุขภาพ หรือสภาวะในมิติต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา นั้น มีผลความเชื่อมโยงที่จะมาถึงความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวและชุมชน การที่ปัจจุบันมีตัวชี้วัดความอยู่ดีมีสุขด้านชีวิตครอบครัว จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยให้ทราบสถานการณ์และสภาวะของครอบครัวไทยได้เป็นอย่างดี แม้ว่าสัมพันธภาพในครอบครัวที่เคยดีแล้วกลับลดลง แต่การรับรู้ของคนไทยเกี่ยวกับ ความรู้สึกเป็นสุขอยู่ภายใน จะเป็นทุนทางจิตใจและสังคม จะช่วยให้นำไปสู่สภาวะที่ พึ่งประสงค์ ซึ่งจะยังผลให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาครอบครัวและประเทศได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม การติดตามประเมินผล ดูปลวัตร์ และข้อมูลที่ค้นพบมา พบว่ามีจุดที่จำเป็นต้องให้ความสนใจและปรับปรุงแก้ไขโดยด่วน ได้แก่ ความเป็นหนี้สินของครัวเรือน ความเสี่ยงต่างๆ การใช้สุรา บุหรี่ การเล่นการพนัน ของสมาชิกในครอบครัว เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ไม่ดีต่อสภาวะปัจเจก ครอบครัว และสังคมโดยรวม

จากภาพรวมของโครงการวิจัยนี้ พบว่า ไม่ว่าในสถานการณ์ใดทั้งในเขตและนอกเขต มีเงินและไม่มีเงิน มีหนี้และไม่มีหนี้ สัมพันธภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ที่ช่วยอธิบายความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย ซึ่งครอบครัวที่มีการแสดงออกถึงความรัก เคารพนับถือซึ่งกันและกัน เอื้ออาทรต่อกัน ด้วยการที่สมาชิกในครอบครัว มีการหักทลายกัน/ ไปลามาไหว้ สมาชิกในครอบครัวแสดงความรักความห่วงใยด้วยการสัมผัสและ สมาชิกในครอบครัวถามทุกข์สุข/ให้คำปรึกษาหารือกัน เป็นตัวแปรที่สัมพันธ์กับความอยู่ดีมีสุข ซึ่งเป็นสิทธิและหน้าที่ของทุกคนในครอบครัว ที่จะช่วยบรรเทาความอยู่ดีมีสุข ด้านชีวิตครอบครัว ชุมชน และสังคมก็ต้องเอื้อต่อชีวิตครอบครัวด้วย

รายนามที่ปรึกษา คณะทำงาน และคณะผู้วิจัยในพื้นที่

1. ที่ปรึกษาโครงการ

1.1 ดร. สายสุรี จุติกุล	ข้าราชการบำนาญ
1.2 ศาสตราจารย์กิตติเมธีจรรยา สุวรรณทัต	ข้าราชการบำนาญ
1.3 ศ.พญ. เพ็ญศรี พิชัยสนิธา	รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
1.4 รศ. ดร.ศุภชัย ตั้งวงศ์ศานต์	รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางวิชาการ มหาวิทยาลัยมหิดล
1.5 รศ.ดร. จิตตินันท์ เดชะคุปต์	สาขาวิชาศัลยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
1.6 นางสาวกุลลักษณ์ เลิศภัทรพงศ์	สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
1.7 นายศุภลักษณ์ ปรีดิเชมรัตน์	สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย
1.8 นายสุจิตต์ ไตรพิทักษ์	สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
1.9 นายวาทานต์ ช่อแก้ว	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

2. คณะทำงาน

2.1 รศ.พญ. นิตยา คชภักดี	หัวหน้าโครงการ
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
2.2 รศ.พญ. ศิริกุล อิศรานุรักษ์	สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
2.3 รศ.ดร. สายฤดี วรกิจโคคาทร	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
2.4 รศ.ดร. นัยพินิจ คชภักดี	สถาบันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยมหิดล
2.5 นางสาวณัฐนารี เอมยงค์	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
2.6 นางจิรนนท์ ชำนอง	คณะทำงานและเลขานุการ
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

3. คณะผู้วิจัยในพื้นที่

3.1 ผศ.ดร. ประคิดณ สุจฉายา	หัวหน้าคณะผู้วิจัยในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3.2 ผศ.ดร. จินตนาภรณ์ วัฒนธร	หัวหน้าคณะผู้วิจัยในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3.3 นายแพทย์อมร รอดคล้าย	หัวหน้าคณะผู้วิจัยในพื้นที่จังหวัดสงขลา
กลุ่มงานเวชกรรมสังคม โรงพยาบาลหาดใหญ่
3.4 อาจารย์ อธิวัฒน์ เปล่งสอาด	หัวหน้าคณะผู้วิจัยในพื้นที่จังหวัดนครปฐม
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล
3.5 รศ.พญ. นิตยา คชภักดี	หัวหน้าคณะผู้วิจัยในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล